

**PROCEEDINGS OF
THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC
AND PRACTICAL
ONLINE
CONFERENCE**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ ТА
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМ
В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ**

**TRANSFORMATION OF THE TAX AND
ACCOUNTING AND ANALYTICAL SYSTEMS
IN THE CONTEXT OF MODERN CRISIS PHENOMENA**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ
ОНЛАЙН
КОНФЕРЕНЦІЇ**

20 травня 2021 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ КНТЕУ
УНІВЕРСИТЕТ ARTIFEX (М. БУХАРЕСТ, РУМУНІЯ)
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ШТЕФАНА ЧЕЛ МАРЕ (М. СУЧАВА, РУМУНІЯ)
УНІВЕРСИТЕТ «МВ» (М. БЕЛГРАД, СЕРБІЯ)
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ОСВІТА, НАУКА, ІННОВАЦІЇ»

Трансформація податкової та обліково- аналітичної систем в контексті сучасних кризових явищ

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦІЇ**

**м. Чернівці (Україна)
20 травня 2021 року**

НАТАЛІЯ ВЛАСЮК ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ У СФЕРІ ЗБАЛАНСУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	97
Руслан Волошук, Лілія Сокур ПРОБЛЕМАТИКА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОДАТУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ	102
Андрій Журавель ВПЛИВ МЕТОДУ ОЦІНКИ ЗАПАСІВ НА РОЗРАХУНКИ ЗА ПДВ	105
ТАРАС ІВАШКІВ ЕФЕКТИВНІСТЬ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ У ЯК ІНСТРУМЕНТУ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ	108
Тамара Куценко МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ПРИЗНАЧЕННЯ ТА СКЛАДОВІ	111
Ігор Легкоступ, Анна Мартинюк ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ..	115
Софія Лобозинська, Ірина Скоморович, Уляна Владичин ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА ДЕПОЗИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ В БАНКАХ УКРАЇНИ	119
Людмила Простебі СТАН ВИКОНАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	122
Ольга Пугаченко, Тетяна Фоміна ВИКОРИСТАННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯК ІНСТРУМЕНТА ЗАПОБІГАННЯ УХИЛЕННЮ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ	126
Вікторія Руденко ФОРМИ ФІСКАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	129
Тетяна Томнюк НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	133
Тетяна Тучак, Карина Кушнірук ОСОБЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ	136
Алла Чорновол, Юлія Табенська ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	139
НАТАЛЯ ЯРОШЕВИЧ ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: БЮДЖЕТНИЙ АСПЕКТ	144

Тетяна Томнюк, к.е.н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
м. Чернівці

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Тіньова економіка обумовлює деформацію економічного середовища, спотворюючи умови добросовісної ринкової конкуренції, спричиняє втрату державою фінансових ресурсів, знижує рівень суспільного добробуту та загалом економічного розвитку. Нові виклики для економіки України, обумовлені світовою економічною кризою, спричиненою пандемією, визначають необхідність активізації заходів щодо мобілізації як додаткових бюджетних ресурсів, так і інвестиційних вливань в економіку країни. В цьому контексті дослідження податкового інструментарію детінізації економіки України є актуальним та своєчасним.

Питання дослідження тіньової економіки завжди перебуває в полі зору вітчизняних та зарубіжних науковців [напр., 1–3]. Вченими проведено глибокі дослідження факторів впливу на існування тіньової економіки та обґрунтування вибору суб'єктом господарювання діяльності в тіні. Проте вкрай обмеженими є дослідження механізмів податкової політики, що можуть бути використані для детінізації економіки України.

Мета публікації – дослідити сучасний інструментарій податкової політики України в боротьбі з тіньовою економікою, визначити необхідні коригуючі заходи щодо підвищення його ефективності.

Ухилення від оподаткування є загрозою не лише економічній, а й суспільній безпеці держави, що обумовлює, по-перше, недоотримання державою фінансових ресурсів та, відповідно, звуження меж фінансування суспільних благ; по-друге, недостатність фінансових засобів провокує збільшення податкового навантаження знову ж таки, головним чином, на представників легального бізнесу; по-третє, сприяє викривленню конкурентного середовища, оскільки податковий правопорушник опиняється у вигідніших економічних умовах господарювання, ніж сумлінний платник податків, тим самим провокуючи інших до здійснення аналогічних дій. Отже, поширення зловживання податковим законодавством створює свого роду замкнуте коло, розірвати яке можна лише шляхом здійснення заходів щодо розширення податкової бази за рахунок перекриття існуючих каналів ухилення від оподаткування, недопущення використання незаконних схем мінімізації податкових зобов'язань та підвищення ефективності контролюючої роботи податкових органів [1, с. 122].

Стратегія боротьби з тіньовим сектором економіки в Україні повинна включати заходи з фіскалізації готівкових розрахунків, деофшоризації та податкової амністії.

Легалізація готівкових розрахунків у всіх країнах базується на використанні реєстраторів розрахункових операцій (РРО). В Україні також розроблено відповідні законодавчі акти [4; 5], які передбачають поетапне розширення фіскалізації розрахункових операцій та

запровадження інноваційних технологічних рішень у вигляді програмних РРО як альтернативи класичним РРО (комп'ютер, планшет, смартфон).

Безумовно, боротьба з тіньовою економікою корисна і доречна в будь-якій державі, але навіть у найуспішніших моделях є сегменти отримання доходів, які є неконтрольованими, зокрема послуги нянь, доглядальників, побутові послуги, приватні перевезення та ін. Посилення контролю над перерахованими видами діяльності не виправдано як мінімум з двох причин. Перша – навіть за умови забезпечення тотального контролю над транзакціями, витрати на організацію такого контролю будуть перевищувати додаткові надходження. Друга – в умовах малозабезпеченості можливість якогось заробітку домогосподарств без сплати податків певним чином дозволяє державі вирішувати проблеми крайньої бідності, економлячи державні кошти. Тому такі прояви тіньового обороту в міжнародній практиці вважаються природними і вітаються навіть у країнах з найвищим рівнем офіційної економіки.

Саме тому в українському законодавстві передбачено звільнення від обов'язку застосування РРО платниками єдиного податку першої групи – фізичним особам, які здійснюють торгівлю на ринку та надають побутові послуги населенню. Проте в контексті перегляду переліку побутових послуг (ст. 291.7 Податкового кодексу України), доцільним буде доповнити такий перелік позиціями щодо послуг, які надаються фізичними особами населенню: 1) по догляду за дітьми, хворими, особами похилого віку та іншими особами, які потребують догляду; 2) з ремонту житлових та інших присадибних приміщень; 3) послуг таксі. Фізичні особи – надавачі таких послуг – часто знаходяться поза офіційним оформленням трудових відносин, проте в умовах підвищення вимог до страхового стажу для призначення пенсій, варто очікувати активізації укладання договорів добровільного пенсійного страхування такими категоріями громадян. Отже, потрібно в законодавчому полі передбачити відсутність платформи для визнання таких суб'єктів як осіб, які здійснюють діяльність у тіньовій сфері.

Разом з тим недоцільним є звільнення від обов'язку фіксації готівкових операцій через РРО продавцями непродовольчих товарів на ринках (перша група платників єдиного податку), оскільки такий захід є дискримінуючим щодо продавців непродовольчих товарів – як маленьких магазинів, так і великих торгових мереж.

Отже, у передбаченому механізмі фіскалізації готівкових розрахунків доцільними є певні коригування переліку суб'єктів, які зобов'язані використовувати РРО (поширення на продавців непродовольчих товарів на ринках та звільнення певних категорій фізичних осіб, які надають послуги населенню).

Деофшоризація – законодавчі ініціативи та заходи урядів, спрямовані на виявлення приховування доходів компаній, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Ці заходи дозволять відкрити власників компаній, зареєстрованих в офшорних зонах, отримати звітність про діяльність таких організацій і підвищити збір податків в країнах резидентів – кінцевих бенефіціарів таких

фірм. Україна є учасником міжнародного плану по боротьбі з розбиванням бази оподаткування і виведенням з-під оподаткування прибутку (BEPS), від реалізації якого вже в найближчі два роки уряди країн-учасників очікують революційних змін у боротьбі з офшорами та незаконним виведенням капіталів з-під оподаткування. Враховуючи очікувані ефекти від деофшоризації, доцільним є запровадження додаткових податкових інструментів, спрямованих на повернення вивезених капіталів в Україну у вигляді інвестиційних ресурсів (податкові канікули, податкові знижки).

З метою легалізації капіталів доцільно відпрацювати механізм реалізації податкової амністії щодо таких фінансових ресурсів. Показово, що програми податкової амністії набувають популярності в різних країнах, адже національні уряди дедалі чіткіше усвідомлюють небезпеку приховування доходів та активів від оподаткування та прагнуть створити сприятливі режими для виведення капіталів із «тіні» з метою наповнення бюджетів та мобілізації додаткових інвестиційних ресурсів до економік своїх країн. Наразі в Україні законотворці займаються розробкою законодавства про податкову амністію. Запропонованим у 2019 році законопроектом [6] передбачені такі ставки оподаткування до прихованих та задекларованих доходів:

- 5 відсотків - для валютних цінностей, рухомого та нерухомого майна, цінних паперів, часток (паїв) у майні юридичних осіб, майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності та/або фінансових інструментів;

- 10 відсотків – для усіх інших майнових прав;

- 2,5 відсотків – для активів, за рахунок яких відбулася купівля облігацій внутрішньої державної позики, випущених НБУ.

На фоні глобальної світової боротьби за інвестиційні ресурси в умовах світової економічної кризи, спричиненої COVID-19, Україна розробляє план податкової амністії через застосування привілейованого режиму податкового декларування доходів та їх оподаткування за пільговими ставками. Реалізація програми податкової амністії буде ефективною за дотриманням ряду умов: невідворотності покарання після її завершення, обмеження часу реалізації одним бюджетним роком, неможливості повторної реалізації упродовж довгострокового періоду.

Загалом зазначу: причини високого рівня тіньової економіки України й інших пострадянських країн слід шукати в неефективних політичних і економічних інститутах. Слабкістю інститутів пояснюються практично всі прояви тіньової економіки: незареєстрована підприємницька діяльність, ухилення від оподаткування – складністю податкової системи, високими податковими ставками, корупцією, репресивним характером діяльності податкових органів; «зарплата в конвертах» – неадекватним навантаженням на фонд оплати праці; приховане вивезення капіталу – нестабільністю політичної системи, високою невизначеністю в економіці. Отже, головною передумовою успішної боротьби з тіньовою економікою має стати трансформація інститутів державної влади – перетворення їх в ефективну, сильну, справедливую та рішучу платформу економічного та політичного життя країни.

Список використаних джерел:

1. Крисоватий А.І., Томнюк Т.Л. Адміністрування податків в Україні: організація та напрями трансформації: монографія. Тернопіль: ВЦП «Економічна думка THEU», 2012. 212 с.
2. Medina L., Schneider F. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? January 2018. International Monetary Fund.
URL:<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583>(дата звернення: 19.04.2021).
3. Suggested Citation: Schneider, Friedrich (2017) ; Restricting or Abolishing Cash: An Effective Instrument for Fighting the Shadow Economy, Crime and Terrorism?, InternationalCashConference 2017 - WaronCash: Isthere a FutureforCash? 25 - 27 April 2017, Island of Mainau, Germany, DeutscheBundesbank, Frankfurt a. M.
URL:<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/162914/1/Schneider.pdf> (дата звернення: 19.04.2021)
4. Про внесення змін до Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" щодо детінізації розрахунків в сфері торгівлі і послуг : Закон України від 20 вересня 2019 року № 128-ІХ. Дата оновлення: 18.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/128-20> (дата звернення: 19.04.2021).
5. <https://docs.dtkr.ua/doc/129-20>Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків в сфері торгівлі і послуг : Закон України від 20 вересня 2019 року № 129-ІХ. Дата оновлення: 02.04.2020. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-20> (дата звернення: 19.04.2021).
6. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей застосування спеціального декларування за порушення фізичними особами податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, що мали місце до 31 грудня 2018 року. № 1232 від 02.09.2019.
URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66610 (дата звернення: 19.04.2021).

Tetiana Tomniuk, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

DIRECTIONS OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF TAX TOOLS FOR DETINIZATION OF THE ECONOMY OF UKRAINE

The tax tools for combating the shadow sector of the economy in Ukraine, which provides for measures to fiscalize cash settlements, deoffshorization and tax amnesty, have been investigated. Corrective elements in the mechanism of fiscalization of cash settlements, additional fiscal instruments aimed at the return of exported capital to Ukraine in the form of investment resources, additional conditions for improving the efficiency of the tax amnesty program are proposed.

Тетяна Тучак, к. е. н., доцент,
Карина Кушнірук,
Університет державної фіскальної служби України
м. Ірпінь

ОСОБЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Реформування податкової системи для України має надзвичайно важливе значення. Адже діюча сьогодні в Україні податкова система не влаштовує ні бізнес, ні державу. Для неї характерні великі масштаби